

ELS CRÍTICS

literatura
XAVIER PLA

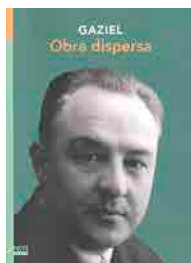
Nous volums recuperar textos esparsos i inèdits d'Agustí Calvet i tornen a plantejar la necessitat urgent de situar la singular veu assagística i periodística de Gaziell en el cànon de la gran prosa catalana i en contacte directe amb les obres de Josep M. de Sagarra i Josep Pla.

Gaziell revisitat

No hi deu haver cosa més difícil d'explicar que l'estil d'un escriptor. I encara més el dels grans prosistes. S'hi barregen tantes coses, des de les més decisives de la personalitat individual fins a les potser encara més importants de l'acte social que també és l'escriptura (des de la persuasió o la seducció fins a la instrucció o l'adoctrinament), que potser per aquest motiu l'estilística continua sent el patufet de la filologia catalana. Però no hi ha cap lector català mitjanament llegit que no

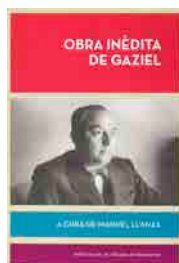
s'adoni que Víctor Català no escriu pas com Narcís Oller, o que Carner i Maragall no practiquen pas exactament el mateix estil literari. O que Rodoreda té una innegable voluntat d'estil. O, és clar, que una cosa és la prosa d'art de Pere Gimferrer i una altra de ben diferent és el model prosístic de *Camí de sirga* de Jesús Moncada. Què hi ha d'individual, però, en cadascun d'aquests mestres de la prosa (pensem també en Vayreda o Ruyra o Ors, en Espriu o Sales, en Porcel o Monzó), o què hi ha del context social i històric en què van viure, és un element bàsic i apassionant per entendre d'on venim: la tradició de la prosa en llengua catalana. En la gran prosa de Sagarra, en la de les *Memòries*, per exemple, domina la precisió i pot dir-se que el risc és que tot hi brilla. En la de Pla, en canvi, com a *El quadern gris*, podríem dir que hi dominen més aviat l'expressivitat i la ironia, gràcies a l'estil-ema que és l'adjectiu, i la fèrria voluntat de l'autor d'atrapar el lector.

Si haguéssim de fer el mateix amb l'estil d'Agustí Calvet (Sant Feliu de Guíxols, 1887-Barcelona, 1964), què en podríem dir? Ho va provar, amb força èxit, Maurici Serrahima, en aquest llibre imprescindible que és *Dotze mestres* (1972). Per Serrahima, la prosa de Gaziell

Obra dispersa
GAZIEL

Edició a cura de Manuel Llanas
Barcelona, 2021
PAM
280 pàgines

Obra inèdita
GAZIEL

Edició a cura de Manuel Llanas
Barcelona, 2021
PAM
171 pàgines

**Sant Feliu
de la Costa Brava**
GAZIEL

Edició a cura de Lluís-Anton Baulenas
Girona, 2021
Diputació de Girona. 403 pàgines

no es caracteritzaria només per ser “planera” o “senzilla”, això seria una obvietat, sinó pel seu profund desequilibri. Gaziell posava en tot allò que escrivia “el tremolor de la indignació i l’eloqüència del dolor”. Aquest fet fonamental de la seva prosa catalana, sobretot la més tardana, aquesta tensió interna, provindria d’una profunda insatisfacció íntima, una queixa constant pel que ell creia que era una falta de reconeixement social i literari, una mena de malestar victimitista que agitava de tant en tant, o ben sovint, els seus textos. Això explicaria la seva morositat estilística, sobretot en les seves magnífiques memòries que es publicaren el 1958, *Tots els camins duen a Roma*, caracteritzades per una prosa de ritme lent, construïda sobre una onada llarga i eficaç, però sense presses. És una prosa una mica sobreescalfada, sempre dominada per l’esforç de la racionalitat i l’ordre, podríem afegir. La narració lenta i una mica greu, junt amb la mirada desencisada de l’autor, poden allunyar el lector d’avui. En canvi, si hi busca una intimitat humana i sincera o una minuciositat descriptiva riquíssima en detalls, records i paisatges, la prosa de Gaziell li oferirà motius per conciliar-se amb l’obra d’una personalitat apassionadament retinguda.

Ara aquest mateix lector té encara més motius per justificar una nova aproximació a Gaziell gràcies als dos volums publicats pel professor Manuel Llanas, el seu estudiós més exigent i tenaç. El primer reuneix tota l’obra dispersa que encara quedava per editar en llibre. És un volum miscel·lani que aporta més aviat documentació per complementar allò que ja se sabia sobre Agustí Calvet. Com per exemple l’article “Autobiografia de un pseudònim”, publicat el 1927, on l’autor explica de manera figurada l’origen del seu sobrenom literari, Gaziell, “mi alter ego literario, mi demonio interior”, nascut en unes golfes de París la primavera de 1914. O bé un recull interessantíssim de respostes a enquestes i entrevistes, on destaquen les fetes per a una revista cubana el 1937: “¿Cree usted próximo el final de la contienda? Desgraciadamente, no lo está”. Hi ha també escrits de crítica literària sobre Shakespeare, Wilde o Baroja, excel·lents, i una traducció de Paul Valéry que passa massa desapercibuda. Però el millor text és, sens dubte, l’“Esbós de

dimissió pública de *La Vanguardia*”, de 1932. És un escrit inacabat i mai donat a conèixer on el director del diari diu que “*La Vanguardia* és un cas d’inconsciència col·lectiva i de manca de sensibilitat ciutadana potser únic al món”.

El segon volum recull materials inèdits d’interès desigual, que van des d’un

poema patriòtic de 1944, unes notes d’un viatge a Nàpols de 1956 o unes brillants reflexions sobre la correspondència publicada entre André Gide i Paul Valéry. El llibre val la pena només per les intenses notes autobiogràfiques que arriben fins a 1909, amb la seva ràpida aclimatació al París dels bulevards i de les “jeunes filles en fleur” del Barri Llatí, finalment abandonades per una ballarina de Montmartre: “Dues nits després d’arribar a París ja no dormia sol al meu llit”, escrivia un jove i enamorat Gaziell.

Però qui vulgui fruit realment del gran estil de la prosa de Gaziell té també reeditat el volum *Sant Feliu de la Costa Brava: Burguesos, navegants, tapers i pescadors* (1963), ara excel·lentment presentat per Lluís-Anton Baulenas. És el seu *món d’ahir*, un deliciós llibre memorialístic, nostàlgic i líric, on l’autor fa present el testimoni gairebé sensual d’una vida intensa però ja passada, fugissera i curta: “Hi ha qui sap viure i qui no n’aprèn mai”.

JUMA B. BARRATXINA
un estany que vessa

Poesia 3i4
XLI Premi de Poesia Senyoriu d'Ausiàs March

UN ESTANY QUE VESSA
de JUMA B. BARRATXINA
XLI Premi de Poesia
Senyoriu d'Ausiàs March

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en **www.tresiquatre.cat**